Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Бастаи кории 2: Баланд бардоштани таълим ва рушди малакаҳои соҳибкорӣ

Натиҷаи 2.1 Ҳисобот дар бораи вазъи кво оид ба таҳсилоти соҳибкорӣ, талаботи бозори меҳнат ва номутобиқатии дониш/маҳорат

Натиҷа	Натиҷаи 2.1 Ҳисобот дар бораи вазъи таҳсилоти соҳибкорӣ дар ҳар як донишгоҳи шарик ва норасоиҳо байни талаботи малакаҳои ояндаи бозори меҳнат ва пешниҳоди таҳсилоти соҳибкорӣ, номутобиқатии эҳтимолии дониш ва малакаҳо
Таърихи руз	28.02.2022
Шарик	Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев
Нусха	Нусхаи 05
Вазъ	Охирон
Паҳнкунӣ	Ҳисоботи оммавӣ
Шарҳҳо	

Оғози равишҳои инноватсионӣ ва малакаҳои соҳибкорӣ барои донишҷӯён тавассути фароҳам овардани шароит барои шуғли хатмкунандагон дар Осиёи Марказӣ

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Шарикони лоиҳаи ТРИГЕР

Донишгоҳи техникии Кощица Словакиа	TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH
Л.Н. Гумилёв Университети Миллии АвроОсиё *Қазоқистон*	EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY
Донишгоҳи давлатии Атырау Қазоқистон	ATYRAU UNIVERSITY
Донишгоҳи Торайгиров Қазоқистон	TORAIGHYROV UNIVERSITY
Донишгоҳи давлатии Термиз Узбекистон	
Наманган муҳандислик-технология институти Узбекистон	
Институти Политехникии Жиззах Узбекистон	
Донишгоҳи давлатии транспорти Тошканд Узбекистон	TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI Tashkent state transport university
Донишгоҳи давлатии Данғара Тоҷикистон	
Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев Тоҷикистон	
Донишгоҳи давлатии Кӯлоб Тоҷикистон	
Донишгоҳи илмҳои амалӣ BFI Вена Австрия	FH University of Applied Sciences BFI Vienna Economics Management Finance

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Донишгоҳи Кот-д'Азур Франция	
АСТРА Словакия	
IDEC Юнон	

Эътибор: TRIGGER аз ҷониби Барномаи Эразмус+ Иттиҳоди Аврупо тибқи Созишномаи грантӣ № 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP маблағгузорӣ мешавад.

Радди масъулият: Андешаҳо ва андешаҳои дар ин нашрия баёншуда масъулияти танҳо муаллиф(ҳо) мебошанд ва ҳатман нуқтаи назари Комиссияи Аврупоро инъикос намекунанд

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Мундариҷа

1. Шиносои 4

2. Баррасии пешниҳоди ҷорӣ дар соҳаи таҳсилоти соҳибкори дар муассисаи олӣ 5

2.1. Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкори дар сатҳи бакалавр 5

2.2. Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкори дар сатҳи магистратура 7

2.3 Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкори дар сатҳи докторантура 8

2.4 Дигар фаъолиятҳо дар соҳаи пешбарии соҳибкорӣ 8

2.5 Қоидаҳои миллӣ/институтсионалӣ барои татбиқи тағъирот дар сатҳи курс ва оғоз кардани фаъолиятҳои нави беруназсинфи 9

3. Натиҷаҳои худбаҳодиҳии HEInnovate барои ченаки “Таълим ва омузиши соҳибкорӣ” ва “Тайёр ва дастгирии соҳибкорон” 9

3.1. Андозаи “Таълим ва омузиши соҳибкорӣ” 10

3.2. Адозаи “Тайёри ва дастгирии соҳибкорон” 11

4. Тадқиқоти амиқ (корфармоён, хатмкунандагон дар соли 2021) 12

4.1. Андозаи "Идеяҳо" 13

4.2. Андозаи "Захираҳо" 14

4.3. Андозаи “Амалҳо” 15

4.4. Андозаи “Маҳоратҳои рақамӣ” 17

4.5. Андозаи ‘’Малакаҳои молиявӣ’’ 18

4.6. Андозаи “Маркетинг”. 19

4.7. Андозаи “Идоракунии инноватсия” 20

5. Норасоиҳо ва номутобиқатии малакаҳои муайяншуда 22

6. Хулоса: Қадамҳои рушди минбаъдаи таълими соҳибкори дар Донишгоҳ 24

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

1. Муқаддима

Гузориши мазкур шарҳи вазъи таҳсилоти соҳибкорӣ дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев дар Тоҷикистонро пешниҳод намуда, ҳадафи он муайян кардани талаботи бозори меҳнат ва номутобиқатии эҳтимолии дониш/маҳоратҳои хатмкунандагони донишгоҳ мебошад. Ҳисобот дар доираи бастаи кории 2 оид ба «Беҳтар намудани таҳсилот ва рушди малакаҳои соҳибкорӣ» (WP2) лоиҳаи «Ташаккул додани равишҳои инноватсионӣ ва малакаҳои соҳибкорӣ барои донишҷӯён тавассути фароҳам овардани шароит барои шуғли хатмкунандагон дар Осиёи Марказӣ» таҳия шудааст. (ТРИГГЕР).

Дар гузориш аввал шарҳи пешниҳоди ҷорӣ дар соҳаи таҳсилоти соҳибкорӣ дар донишгоҳ оварда шудааст. Дуюм, натиҷаҳои дахлдори худбаҳодиҳии муассисаи олии таълимӣ, ки дар асоси абзори HEInnovate дар бастаи кории гузаронида шудаанд, пешниҳод карда мешаванд. Барои талаботи бастаи кории 2 гузориши мазкур махсусан натиҷаҳои худбаҳодиҳии донишгоҳро оид ба андозагирии HEInnovate “Таълим ва омӯзиши соҳибкорӣ” ва “Тайёр ва дастгирии соҳибкорон” баррасӣ мекунад. Сеюм, натиҷаҳои пурсиш байни корфармоён ва хатмкунандагон бо мақсади муайян намудани талаботи тахассусии бозори меҳнат ва номутобиқатии эҳтимолии малакаҳо барои хатмкунандагон дар соҳаи малакаҳои соҳибкорӣ пешниҳод карда мешаванд. Тадқиқот аз ҷониби донишгоҳ дар баҳори соли 2021 дар доираи лоихаи ТРИГГЕР-и бастаи кории 2-юм амалӣ карда шуд. Чорум, муҳокимаи ҷамъбастии камбудиҳои ошкоршуда ва номутобиқатии малакаҳо пешниҳод карда мешавад. Хулоса, ҷанбаҳои зикршуда имкон медиҳанд, ки вазъи таълими соҳибкорӣ дар донишгоҳ ҳамаҷониба тафтиш карда шавад. Дар охир, барои рушди минбаъдаи таълими соҳибкорӣ дар донишгоҳ хулосаҳо бароварда мешаванд.Дар поён маълумот дар бораи факултаҳо, шумораи донишҷӯён ва таҳсилоти соҳибкорӣ дар сатҳҳои гуногун оварда шудааст.

Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев соли 1992 таъсис ёфтааст. Ин донишгоҳ ягона донишгоҳи давлатӣ дар вилояти мо мебошад. Донишгоҳ дорои 8 факултет: иқтисодӣ, физикаю математика, биологӣ, табиатшиносӣ, таърих, педагогӣ, филологияи тоҷик, факултети забонҳои хориҷӣ мебошад. Ҳоло дар донишгоҳ дар маҷмӯъ беш аз 4000 ҳазор донишҷӯ таҳсил мекунанд. Яке аз факултетҳои пешқадами Донишгоҳи давлатии Хоруғ факултети иқтисод мебошад.

- Дар факултети иқтисод дар айни ҳол 420 донишҷӯ бо ихтисосҳои гуногун, аз қабили менеҷмент, менеҷменти иҷтимоӣ, гумрук ва танзими гумрук, иқтисоди ҷаҳонӣ, баҳисобгирӣ ва аудит, бонкдорӣ ва маркетинг таҳсил мекунанд.
- Бояд гуфт, ки ихтисоси соҳибкорӣ дар факултет алоҳида вуҷуд надорад, аммо дар барномаи таълимӣ фанҳои соҳибкорӣ ворид карда шудаанд. Ба монанди банақшагирии тиҷорат, маркетинг, бозори меҳнат, андозҳо ва андозбандӣ, тиҷорати байналмилалӣ.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

- Пеш аз кофтукови амиқтар ба вазъи таҳсилоти соҳибкорӣ дар донишгоҳ, ин бахш бо мухтасар дар бораи мафҳуми таҳсилоти соҳибкорӣ, ки дар лоиҳаи TRIGGER қабул шудааст, хотима меёбад:

1. Омӯзиши соҳибкорӣ (Entrepreneurship Education) кӯшиш мекунад, ки ба донишҷӯён дониш, малака ва ҳавасмандӣ барои эҷоди ғояҳо дар амали соҳибкорӣ дар муҳитҳои гуногун, ҳам ҳамчун соҳибкори инфиродӣ ва ҳам ҳамчун корманд дар ташкилотҳои мукарраршуда таъмин намояд (EC 2015, Lackéus et al. 2020).
2. Соҳибкорӣ як салоҳияти калидӣ барои ҳамаи донишомӯзон мебошад, ки рушди шахсӣ, шаҳрвандии фаъол, фарогирии иҷтимоӣ ва шуғлро дастгирӣ мекунад (ниг. Комиссияи Аврупо ва дигарон 2016: 21).
3. Тағйироти ташкилии донишгоҳҳои олӣ зарур аст, зеро “иқтидори татбиқи рӯзномаи соҳибкорӣ ва инноватсия аз механизмҳои идоракунӣ, иқтидори ташкилӣ ва фарҳанги институтсионалии донишгоҳҳо ва инчунин хусусиятҳои иқтисоди атроф вобаста аст” (OECD 2019: 12)

1. Баррасии пешниҳоди ҷорӣ дар соҳаи таҳсилоти соҳибкори дар Муассисаи Олӣ

Ин бахш шарҳи вазъи таҳсилоти соҳибкорӣ дар донишгоҳро дар бар мегирад, ки дараҷаи бакалавр, магистр ва докториро баррасӣ мекунад.

Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкорӣ дар сатҳи бакалавр

Ба фикри мо, мо бояд бо роҳи ба барномаи таълимӣ ҷорӣ намудани фанҳои нав қобилияти соҳибкории донишҷуенро инкишоф дихем. Вилояти мо хеле хурд аст (200 хазор аҳолӣ) ва аз ин ру, барои ба кор таъмин намудани хатмкунандагони мактабхои олӣ бо ҷои кор хеле душвор аст. Бар асоси ин чунин курсҳоро интихоб кардан лозим аст, ки тавассути сайтҳои интернетӣ ба донишҷӯёни мо дар бораи шуғл омӯзонида шаванд. Масалан, ин фан тиҷорати электронӣ, маркетинги рақамӣ мебошад.

Дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ ихтисоси алоҳидаи соҳибкорӣ вуҷуд надорад. Аммо, дар доираи барномаи таълимӣ фанҳое мавҷуданд, ки ба соҳибкорӣ алоқаманданд. Масалан, факултети иқтисод дорои 7 ихтисос: иқтисоди ҷаҳонӣ, баҳисобгирии муҳосибӣ, таҳлил ва аудит, молия ва қарз, бонкӣ, менеҷмент, маркетинг, менеҷменти иҷтимоӣ ва гумрук мебошад, ки зиёда аз 700 нафар донишҷӯёнро дарбар мегиранд. Бояд гуфт, ки дар барномаи таълим фанҳои марбут ба соҳибкорӣ

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

пешбинӣ шудаанд. Масалан, банақшагирии тиҷорат, маркетинг, андоз ва андозбандии тиҷорат, тиҷорати байналмилалӣ, гардиши пул ва кредит, молияи корхона.

Ҷадвали 1. Мундариҷаи курс дар сатҳи (BA)бакалавриат дар ДДХ

№	Номи курс	Миқдори кредитҳо	Ихтисос	Сатҳ	Семестр
1.	Банақшгирии бизнес	4	Менеҷмент, маркетинг, Баҳисобгирии мухосибӣ, таҳлил ва аудит, Иқтисоди Чахон,Бокдори,Молия ва Қарз	Фанхои асоси, фанхои интихобӣ	3,5,6 семестр
2.	Маркетинг	4	Менеҷмент,маркетинг,Баҳисобгирии мухосиби, тахлил ва аудит, Иктисоди Ҷахон,Бонкдори,Молия ва Қарз	Фанхои асоси, фанхои интихобӣ	4,5,6,7 семестр
3.	Андозҳои тиҷоратӣ ва андозбандӣ.	4	Менеҷмент, маркетинг, Баҳисобгирии мухосибӣ, тахлил ва аудит,Иктисоди Ҷахон,Бонкдори,Молия ва қарз	Фанхои асоси, фанхои интихобӣ	4,5,6 семестр
4.	Бизнеси байналхалқӣ	4	Менеҷмент,маркетинг,Баҳисобгирии мухосибӣ тахлил ва аудит, Иқтисоди Ҷахон,Бонкдорӣ,Молия ва Қарз	Фанхои асоси, фанхои интихобӣ	3, 4,5 семестр

Манбаъ: Барномаи таълимии ихтисосҳои менеҷмент, маркетинг, баҳисобгирӣ таҳлил ва аудит, Иқтисоди ҷаҳонӣ, бонкдорӣ, молия ва кредит

1. Банақшагирии тиҷорат.

Курси банақшагирии бизнес ба шумо имкон медиҳад, ки салоҳият ва малакаҳои касбиро барои таҳияи нақшаҳои бизнес зарурӣ инкишоф диҳед. Дар курс усулҳои асосии банақшагирии тиҷорат, меъёрҳои интихоб ва татбиқи онҳо аз таҳияи идеяи бизнес ва модели бизнес, интихоби шакли ташкилию ҳуқуқии ширкати нав ва низоми андоз баррасӣ карда мешаванд. Диққати махсус ба таҳлили бозор ҳамчун шарти ҳатмӣ барои татбиқи бомуваффақияти идеяи тиҷорат дода мешавад. Курс мазмуни тамоми фаслхои накшаи тичоратиро нисбат ба сохахои гуногуни саноат ва намудхои гуногуни накшахои тичорати муфассал тахлил мекунад.

2. Маркетинг.

Интихоби маркетинг барои рушди сохибкори зарур аст, зеро тадкикоти мо оид ба соҳибкорӣ дар минтақа маълум кард, ки соҳибкорон доир ба маркетинг дониш надоранд. Ва дар натиҷа, онҳо наметавонанд маҳсулот ё хидматро фурӯшанд, зеро онҳо дар бораи рақибон, шароити бозор ва

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

таҳлили талабот ва пешниҳод дар бозор маълумот надоранд. Аз сабаби надоштани дониши маркетингӣ(бозоршиносӣ) онҳо наметавонанд тиҷорати худро дуруст пеш баранд. Дар барнома ташаккули малакаи донишҷӯён дар корҳои амалии таҳлилӣ дар таҳия ва қабули қарорҳои маркетингӣ, таҳқиқи хусусиятҳои бозорҳои маҳсулот ва идоракунии стратегияи маркетинги ширкат ҷои махсусро ишғол мекунад.

3. Андозҳои тиҷоратӣ ва андозбандӣ.

Мақсади ин фан таълим додани принсипҳо, малакаҳои назариявӣ ва амалии истифодаи механизмҳои андозбандии соҳибкории хурд мебошад.

Ҳадафҳои фанни мазкур :

- баланд бардоштани дониши донишҷӯён оид ба масъалаҳои назариявии андозбандӣ;
– таҳлили намудҳои андозҳо ва тартиби ҳисобкунии он;
- аз ҷониби донишҷӯён аз худ намудани маҷмӯи пурраи масъалаҳои андозбандии соҳибкории хурд;
- ташаккул додани дидгоҳи мушкилоти андозбандии соҳибкории хурд ва самтҳои такмили минбаъдаи он.

4. Тиҷорати байналмилалӣ.

Мақсади барнома омода намудани бакалаврҳои салоҳиятдор барои фаъолияти самараноки касбӣ дар соҳаи фаъолияти соҳибкории байналмилалӣ, инчунин ташаккули сифатҳои шахсии донишҷӯён барои ташкил ва рушди тиҷорати худ ё иҷрои вазифаҳои роҳбарикунанда дар ширкатҳои байналмилалӣ мебошад. Барнома ба таълими соҳибкоре, ки лоиҳаи тиҷорати байналмилалиро амалӣ мекунад, равона шудааст.

Бояд гуфт, ки маркетинг низ ба курсҳои омӯзиши соҳибкорӣ барои донишҷӯён дохил карда шудааст. Сабаби асосии ворид намудани курси маркетинг ба ин рӯйхат дар он аст, ки мо солҳои 2019 ва 2020 бахши тиҷорати хурду миёна дар ВМКБ тадқиқот гузаронидаем. Ва яке аз монеаҳо дар роҳи тиҷорати хурду миёна мо камбудиҳоро муайян кардем. дониши маркетинг. Сохибкорон маъсулоти худро истехсол мекарданд ва дар охир натавонистанд онро дар бозор фурӯшанд. Ва мо фахмидем, ки хангоми истехсоли махсулот аз чониби сохибкорон чунин нишондихандахо аз қабили талаботи бозор, пешниход дар бозор, табъи истеъмолкунандагон, сифати махсулот, ракибон ва гайра ба назар гирифта нашудаанд. Ин танҳо як қисми хурди донишҳои маркетингӣ аст, ки соҳибкорони маҳаллӣ намерасиданд. Ва мо ба хулосае омадем, ки ба курсҳои факультативӣ курси маркетингро дохил кардан лозим аст.

а. Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкорӣ дар сатҳи магистр

Мо ба барномаи таълимии магистратура ҳамагӣ ду фанро илова кардем, зеро бештар аз нисфи барномаи таълимӣ ба омӯзиши нозукиҳои менеҷмент бахшида шудааст, зеро ихтисос

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

«Менеҷмент» аст. Мо метавонем танҳо дар бахши фанҳои интихобӣ илова кунед. Ин курсҳо дар поён оварда шудаанд.

Ҷадвали 2. Мундариҷаи курсҳои дараҷаи магистр дар донишгоҳ

№п\п	Номи курс	Миқдори кредитҳо	Ихтисос	Мавқеъ	Семестр
1.	Банақшагирии бизес	4	Менеҷмент	Фанни асосӣ	2, 3 семестр
2.	Маркетинг	4	Менеҷмент	Фанни интихобӣ	1 семестр

Манбаъ: Барномаи таълимии ихтисоси менеҷмент.

2.3 Пешниҳоди мавҷудаи таҳсилоти соҳибкорӣ дар сатҳи PhD

Дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ донишҷӯёне ҳастанд, ки дар донишгоҳ бо ихтисоси иқтисод дар дараҷаи PhD таҳсил мекунанд. Аммо, тибқи барномаи таълимӣ, дар ин барномаи таълимӣ ягон фанни марбут ба соҳибкорӣ вуҷуд надорад.

Тибқи нақшаи таълимии докторантҳо фанҳои ҳатмӣ танҳо дар соли аввал таълим дода мешавад. Шумораи онҳо маҳдуд аст. Дар курсҳои дуюм ва сеюм докторантҳо таҷрибаи илмӣ-тадқиқотӣ мегузаранд, яъне дар рӯи рисолаҳои худ кор мекунанд. Аз ин рӯ, дохил кардани курсҳои соҳибкорӣ ғайриимкон аст. Аммо танҳо агар докторант мавзӯъи марбут ба соҳибкорӣ дошта бошад, дар ин сурат метавонад масъалаҳои соҳибкориро таҳлил кунад.

Дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ донишҷӯёне ҳастанд, ки дар донишгоҳ бо ихтисоси иқтисод дар дараҷаи PhD таҳсил мекунанд. Аммо, тибқи барномаи таълимӣ, дар ин барномаи таълимӣ ягон фанни марбут ба соҳибкорӣ вуҷуд надорад. Аммо мо метавонем курси элективиро илова кунем. Ин курсҳо дар ҷадвали зер нишон дода шудаанд.

Ҷадвали 3. Мундариҷаи курсҳо дараҷаи PhD дар донишгоҳ

№п\п	Номи курс	Миқдори кредитҳо	Ихтисос	Мавқеъ	Семестр
1.	Бозори меҳнат	4	Иқтисодиёт	Курсҳои интихобӣ	1 семестр
2.	Тиҷорати электронӣ	4	Идоракунӣ	Курсҳои интихобӣ	2 семестр

Манбаъ: Барномаи таълимии ихтисосҳои менеҷмент

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Бозори меҳнат:
Курси мазкур ба докторантҳо имкон медиҳад, ки асосҳои бозори меҳнат, раванди такрористеҳсоли қувваи корӣ, рушди муносибатҳои меҳнатӣ дар бозор, шуғли аҳолӣ, бекорӣ, истифодаи самараноки иқтидори меҳнатӣ, тадқиқоти бозори меҳнат, сегментатсияи бозори меҳнатро омӯзанд. , танзими давлатии бозори мехнат, тадкикоти бозори мехнатро аз худ кунанд.
Тиҷорати электронӣ:
Дар барнома ташаккули малакаи донишҷӯён дар корҳои амалии таҳлилӣ дар таҳия ва қабули қарорҳои маркетингӣ, таҳқиқи хусусиятҳои бозорҳои маҳсулот ва идоракунии стратегияи маркетинги ширкат ҷои махсусро ишғол мекунад.

2.4 Дигар фаъолиятҳо дар соҳаи пешбарии соҳибкорӣ

Дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ марказҳои илмӣ, инкубаторҳо, шӯъбаҳои истеҳсолии марбут ба таълими соҳибкорӣ вуҷуд надоранд.

2.5 Қоидаҳои миллӣ/институсиалӣ барои татбиқи тағирот дар сатҳи курс ва оғоз кардани фаъолиятҳои нави беруназсинфӣ

Тибқи қонунгузорӣ дар бораи маориф донишгоҳҳо ҳуқуқ доранд дар доираи даврaҳои худ нақшаҳои таълимиро тағйир диҳанд. Барномаи таълимӣ аз се давра иборат аст.

1. Фанҳои бунёдӣ.

2. Фанҳои илмҳои дақиқ ва

3. Фанҳои тахассусӣ.

Сохтори барномаи таълимӣ тавре сохта шудааст, ки донишгоҳҳо метавонанд бо интихоби донишҷӯён номи курсҳоро иваз кунанд. Масалан, курсҳои интихобии донишҷӯён метавонанд вобаста ба вазъи бозори меҳнат ва тағйирот дар иқтисодиёт дар маҷмӯъ тағйир ёбанд. 30% аз курсҳои барномаи таълимӣ курсҳои интихоби донишҷӯён мебошанд. Ва мувофиқан донишгоҳҳо ҳақ доранд номи ин курсҳоро тағйир диҳанд. Ҳангоми тағйир додани ягон қисми барномаи таълимӣ ризоияти Шӯрои олимони Донишгоҳ ва баъдан ризоияти Вазорати маориф ва илми Ҷумхурии Тоҷикистон зарур аст. Механизм чунин аст: дар сатхи кафедраҳои махсус муаллимон бо асосноки ба барномаи таълими тағйирот пешниход мекунанд. Сипас, ин пешниҳодҳо ба баррасии Шӯрои олимони факултет ва баъдан ба баррасии Шӯрои олимони донишгоҳ пешниҳод карда мешаванд. Ҳангоми тасдиқ дар сатҳи донишгоҳ ин барномаи таълимӣ барои баррасӣ ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад. Пас аз тасдиқи ин тағйирот ба нақшаи

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

таълимӣ, донишгоҳ метавонад ин барномаи таълимиро дар раванди таълим татбиқ намояд. Дар Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи М.Назаршоев ба ҷуз аз факултети иқтисод, тавре ки зикр гардид, 7 факултет фаъолият мекунад. Дар ин факультетхо танхо як фан сохаи сохибкориро дарбар мегирад. Ин мавзӯъ "Банақшагирии тиҷорат" номида мешавад.

3. Натиҷаҳои худбаҳодиҳии HEInnovate барои ченаки “Таълим ва омӯзиши соҳибкорӣ” ва “Тайёр ва дастгирии соҳибкорон”

Дар доираи бастаи кории 1 дар асоси тахлили HEInnovate худбаҳодиҳии мактаби олӣ гузаронида шуд. Барои талаботи бастаи кории 2 ин бахш махсусан натиҷаҳои худбаҳодиҳии донишгоҳро барои ченакҳои HEInnovate “Таълим ва омӯзиши соҳибкорӣ” ва “Тайёр ва дастгирии соҳибкорон” баррасӣ мекунад.

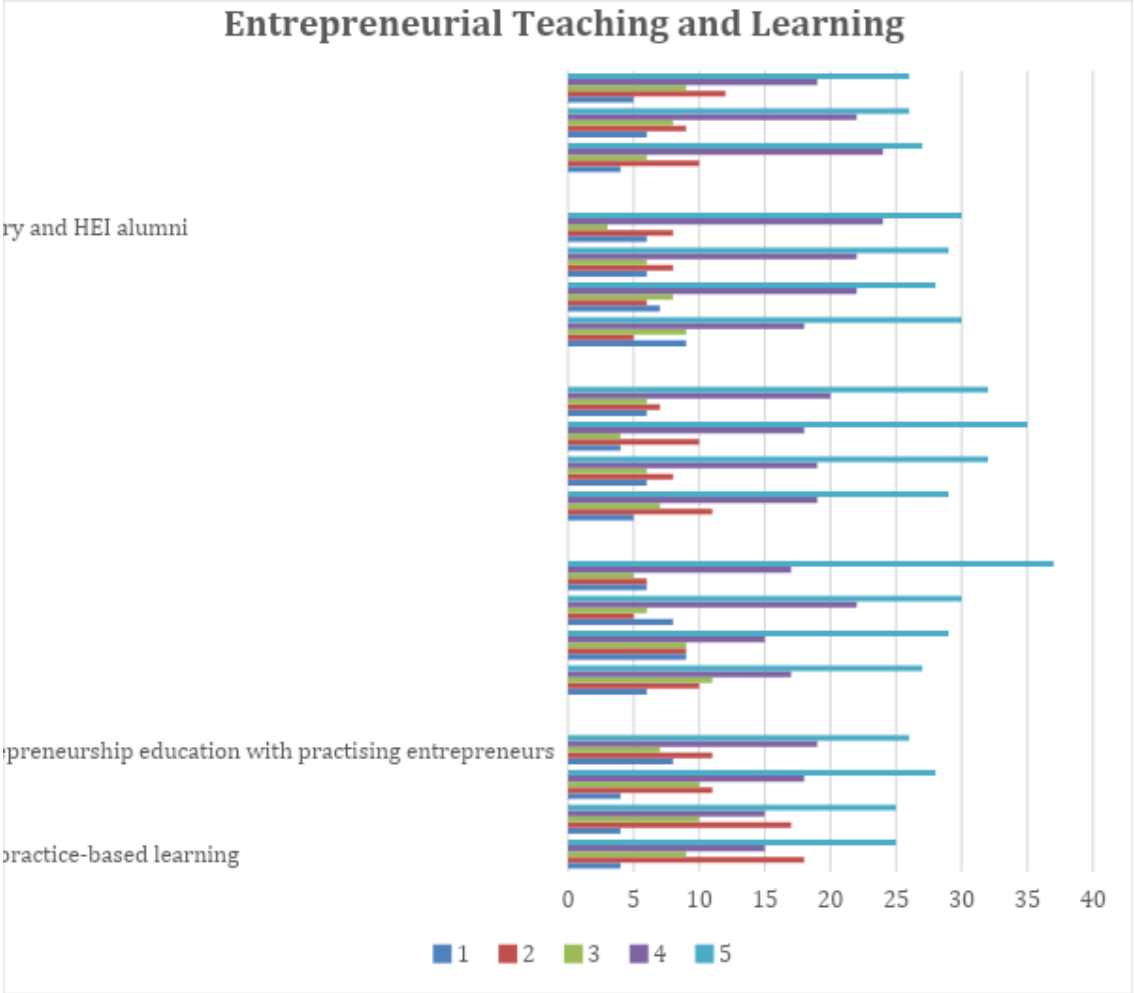
3.1. Андозаи "Таълим ва омӯзиши соҳибкорӣ"

Таваҷҷӯҳ ба таҳсилоти соҳибкорӣ дар саросари ҷаҳон афзоиш меёбад. Бо вуҷуди ин, мо дар бораи натиҷаҳои таълими соҳибкорӣ, бахусус дар бораи он, ки кадом намуди мундариҷаи курс натиҷаҳои беҳтарин медиҳад (яъне соҳибкорони бомувафақ) ва чӣ гуна ин ба намудҳои гуногуни донишҷӯён таъсир мерасонад, хеле кам медонем.

Дар соҳаи тадқиқот оид ба мундариҷа ва сохтори курсҳои соҳибкорӣ андешаҳои мухталиф мавҷуданд, аммо то ҳол тадқиқоти ҳамаҷониба гузаронида нашудааст, ки дар он ин ақидаҳои рақобатпазир ҳамчун рақиб ба таври возеҳ ифода карда шаванд ва бар зидди ҳамдигар санҷида шаванд. Инчунин камбудиҳои арзёбии барнома вуҷуд доранд. Аз ин рӯ, баҳодиҳии кормандони ДДХ дар робита ба арзёбии равандҳои таълим ва омӯзиши соҳибкорӣ баҳои баланд дорад. Сарфи назар аз он, ки ин раванд аз респондент баҳои баланд мегирад, дар асл омӯзиши соҳибкорӣ на дар тамоми донишгоҳҳо таълим дода мешавад.

Барои натиҷаҳои минбаъдаи арзёбии худшиносӣ дар тамоми 8 андозагирии HEInnovate нигаред ба 1.2 "Ҳисобот дар бораи омодагии муассисаҳои олӣ ба мушкилоти оянда дар кишварҳои Осиёи Марказӣ" -и Бастаи кории 2

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Лутфан, ҳадди аққал 5 тадбиреро, ки бояд аз ҷониби Донишкадаи олӣ андешида шаванд, нишон диҳед.

- Дастгирии тағирот дар барномаи таълимӣ барои ҳавасмандкунӣ ва рушди тафаккур ва малакаҳои соҳибкорӣ тавассути педагогикаи нав, омӯзиши ба донишҷӯён нигаронидашуда, байнисоҳавӣ ва амалия (масалан, лабораторияҳои зинда, истифодаи мисолҳо, бозиҳо ва моделиронӣ)

- расонидани кумак ва омӯзиш ба кормандон дар таҳияи барномаи нави таълимии марбут ба соҳибкорӣ

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

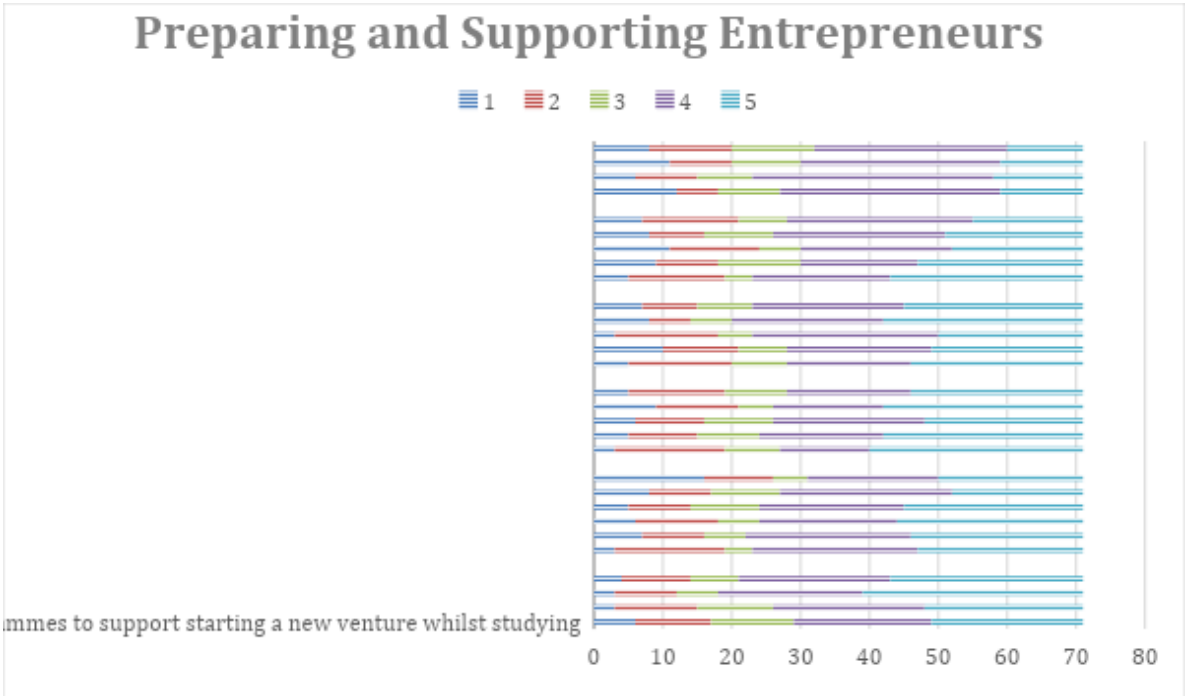
- ҷорӣ намудани механизмҳои нави дастгирии донишҷӯён, аз ҷумла оғоз намудани корхонаҳои нав дар доираи таҳсилоти расмии донишҷӯён ё додани таълими соҳибкорӣ бо соҳибкорони амалкунанда

- Дастрасӣ ба маҳфилҳо, ҷоизаҳо ва ҷамъиятҳои корхонаҳои донишҷӯёнро дастгирӣ карда шавад.

- Ташкили чорабиниҳои шабакавӣ байни донишҷӯён ва соҳибкорон/корхонаҳо

3.2. Андозаи "Тайёр ва дастгирии соҳибкорон"

Дар ин ҷо фаъолияти системаи таҳсилоти олӣ дар ченаки HEInnovate "тайёр ва дастгирии соҳибкорон" баррасӣ хоҳад шуд. Донишҷӯён ва омӯзгороне, ки бо соҳибкорӣ машғуланд, метавонанд дар системаи таҳсилоти олӣ эътирофи бештар пайдо кунанд. Дар сатхи мактабхои олӣ ташаббусҳое ҳастанд, ки онхоро ҷорӣ кардан мумкин аст. Бо вуҷуди ин, диаграмма тасвири дигареро нишон медиҳад, ки соҳибкоронро омода кардан ва дастгирӣ мекунад, хеле баланд аст. Донишгоҳи давлатии Хоруғ қодир аст, ки инкубаторро ба таври васеъ тарғиб кунад, имкони мониторингро фароҳам оварад, механизмҳои баланд бардоштани суръатро амалӣ созад ва барои ин фаъолият шароит фароҳам оварад.

Лутфан, ҳадди аққал 5 тадбиреро, ки бояд аз ҷониби Донишкадаи олӣ андешида шаванд, нишон диҳед.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

- Пешниҳоди маблағҳо барои дастгирии асосноккунии техникӣ-иқтисодии бозор
- Дастрасӣ ба фаъолиятҳои маблағгузорӣ бо омӯзиш, роҳнамоӣ ва инкубатсия зич алоқаманд аст
- Ташкил додани бизнес инкубатор ва ҳамкори бо бизнес инкубаторони беруна
- Пешбурди бизнес инкубатор ба таври васеъ дар саросари кампус ва баргузор намудани чорабиниҳое, ки соҳибкорони эҳтимолиро ҷалб мекунанд
- Ҷойгир кардани иншооти бизнес инкубаторӣ бо инфрасохтори тадқиқотӣ ва таълимии олӣ барои баланд бардоштани синергетика.

4. Тадқиқоти амиқ (корфармоён, хатмкунандагон дар соли 2021)

Дар доираи бастаи кории 2 тадқиқотчиён дар доираи лоиҳаи мазкур дар Донишгоҳи Давлатии Хоруғ дар байни корфармоён ва хатмкунандагон барои муайян кардани талаботҳои тахассусии бозори меҳнат ва номутобиқатии эҳтимолии малакаҳо барои хатмкунандагон дар соҳаи малакаҳои соҳибкорӣ пурсиш гузаронидааст. Дар ин боб натиҷаҳои пурсиши онлайни корфармоён ва хатмкунандагон оварда шудаанд. Асоси пурсиш муайян кардани камбудиҳои малакаҳо дар робита ба малакаҳои зарурӣ ва вазъи воқеии малакаҳои хатмкунандагони донишгоҳҳо, ки аз ҷониби ширкатҳо ва хатмкунандагон қабул карда мешаванд, иборат буд.

Тадқиқот дар моҳҳои май ва июни соли 2021 гузаронида шуд. Ҳар як шарики TRIGGER дар Қазоқистон, Узбакистон ва Тоҷикистон як саволномаро мустақилона тақсим кард, то маълумоти муқоисашаванда ба даст оранд. Саволнома дар асоси Чаҳорчӯбаи салоҳияти соҳибкорӣ ва дигар тадқиқотҳо оид ба соҳибкорӣ таҳия шудааст.

Дар маҷмӯъ, саволнома аз 130 банд аз рӯи се ченаки EntreComp “Идеяҳо”, “Захираҳо” ва Амалҳо ва дар чаҳор ченак дар бораи “Махорати рақамӣ”, “Маҳоратҳои молиявӣ”, “Маҳоратҳои маркетингӣ” ва “Маҳорат дар идоракунии инноватсия” иборат буд. 8 савол оид ба тағирёбандаҳои демографӣ, ба монанди мавқеи иштирокчии пурсиш дар ширкат, андозаи ширкат ва бахши ширкат/фаъолияти касбиро дар бар гирифта буданд. Ҳама саволҳо бо ҷадвали панҷ-балла пешниҳод карда шудаанд, ки бо ченакҳои 1 = тамоман муҳим нест, то 5 = хеле муҳимро дар бар гирифта буданд.

5.Bacigalupo M., Kampylis P., Punie Y. and Van Den Brande L. (2016) EntreComp: Чаҳорчӯби салоҳияти соҳибкорӣ. Люксембург (Люксембург): Дафтари нашрияҳои Иттиҳоди Аврупо; Онлайн: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101581 (дастрасшуда 2021-02-02).

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

6. Андозаи "Маҳоратҳои рақамӣ" аз Carretero, S. / Vuorikari, R. / Punie, Y. (2017) таҳия шудааст. DigComp 2.1: Чаҳорчӯби салоҳияти рақамӣ барои шаҳрвандон бо ҳашт сатҳи тахассус ва намунаҳои истифода, doi: 10.2760/38842; андозагириҳои минбаъда дар бораи Loué, C. & Baronet, J. (2012) Ба сӯи чаҳорчӯбаи малака ва салоҳиятҳои соҳибкорӣ нав: омӯзиши сифатӣ ва миқдорӣ. Дар: Маҷаллаи байналмилалии соҳибкорӣ ва тиҷорати хурд, ҷилди. 17, No 4, сах. 455-477.

4.1 Андозаи "Идеяҳо"

		Employer						Alumni					
			Importanc		Graduate				Importance		Graduate		I ± GL
		N	Mean	SD	Mea	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Identifying, creating and seizing opportunities.	24	4,0	0,8	3,1	0,8	-0,9	30	4,4	0,8	3,3	0,9	-1,1
	Uncovering the needs of customers and other stakeholders.	24	4,1	0,8	3,3	0,9	-0,8	30	4,3	0,9	3,2	1,1	-1,1
	Analysing the contexts where value can be created.	24	3,8	0,9	3,2	0,9	-0,6	30	4,2	0,8	3,3	1,3	-0,9
	Developing ideas and opportunities to create value.	24	4,0	0,7	3,2	0,9	-0,8	30	4,4	0,9	3,3	1,3	-1,1
	Developing better solutions to existing and new challenges.	24	4,3	0,7	3,1	0,9	-1,2	30	4,5	0,7	3,3	1,2	-1,2
	Exploring and experiment with innovative approaches.	24	4,2	0,6	3,4	1,0	-0,8	30	4,5	0,9	3,3	1,2	-1,2
	Developing a vision to turn ideas into action.	24	4,3	0,7	3,1	1,0	-1,2	30	4,5	0,8	3,1	1,1	-1,4
	Judging what value is in social, cultural and economic terms.	24	4,2	0,7	3,3	1,0	-0,9	30	4,3	0,9	3,3	1,3	-1,0
	Recognising the potential an idea has for creating value.	24	4,2	0,9	3,3	0,9	-0,9	30	4,2	0,9	3,2	1,1	-1,0
	Identifying suitable ways of making the most out new ideas.	24	4,1	0,8	3,2	0,9	-0,9	30	4,4	0,9	3,2	1,2	-1,2
	Assessing the consequences of ideas that bring value on the target	24	4,1	0,7	3,3	1,0	-0,8	30	4,5	0,7	3,0	1,2	-1,5
	Reflecting on how sustainable long-term social, cultural and econo	24	4,2	0,7	3,2	1,0	-1,0	30	4,3	0,9	3,1	1,2	-1,2
	Acting responsible.	24	4,4	0,8	3,6	1,0	-0,8	30	4,7	0,7	3,1	1,1	-1,6

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Корфармоён чунин нишондодҳоро ҳамчун истифодаи имкониятҳо аз 4,0 баҳогузорӣ карда буданд ва имконпазир баробар ба 3,1 ҳисоб карда мешавад, ки ин нишондиҳандаи хуб аст. Илова бар ин, чунин салоҳият, аз қабили муайян кардани эҳтиёҷоти муштариён ва дигар ҷонибҳои манфиатдор низ дар сатҳи баланд баҳо дода шуд (4,1 нисбат ба 3,3). Ин асосан ба системаи маркетинг дахл дорад, ки барои хатмкунандагони донишгоҳҳо муҳим аст. Минбаъд, аз чадвали 1 нишон медиҳад, ки дониши хатмкунандагони мо оид ба масъалаҳои таҳияи идеяҳои нав ва имкониятҳои нав арзиш аз 4,0 то 3,2 баҳо дода шудааст. Ва чунин маҳорат, ба монанди интихоби роҳҳои асосии татбиқи ғояҳои нав аз 4,1 то 3,2 баҳо дода шуд. Аммо мо дар чунин нишондихандахо тафовути хурдеро мебинем, ки инноватсионии идеяи нав (4,2/3,4), нақши идеяи таҳияшуда барои татбиқи арзишҳо (4,2/3,3) ва арзёбии натичаҳо ва идеяҳо (4,1/3,3) мебошад.

Ҳамин тариқ, сарфи назар аз баъзе инҳирофҳо, корфармоён хатмкунандагони моро дар сатҳи хуб арзёбӣ мекунанд. Ин аз он гувоҳӣ медиҳад, ки салоҳиятҳое, ки хатмкунандагони мо дар ин самт гирифтаанд, пурра не, қисман қонеъ мекард.

Акнун баҳои худи хатмкунандагонро барраси мекунем. Ҷавобҳои хатмкунандагон аз ҷавобҳои корфармоён фарқ мекунанд ва инҳироф бештар аст. Масалан, маълум гардид, ки ба вуҷуд ва истифодаи имкониятҳои мавҷуда хатмкунандагон миқёси дар боло бударо қаноатбахш бахо доданд. (4,4/3,3) ва андаке интироф ба назар мерасад. Аммо малакаҳое, аз қабили таҳлили заминаҳое, ки дар он арзиш эҷод кардан мумкин аст, таҳияи ғояҳо ва қобилияти эҷоди арзишҳои

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

нав, дарки арзиш як инҳироф доранд, ки ба 1,3 баробар мебошад.Ба андешаи мо, ин инҳирофоти интиқодӣ нест, аммо ба ҳар ҳол ба онҳо таваҷҷӯҳ кардан лозим аст, зеро ин каҷравӣ дар оянда метавонад афзоиш ёбад.

Агар посухи корфармоён ва худи хатмкунандагонро муқоиса кунем, пас танҳо як маҳорате, ки онҳо ба он мувофиқанд, ин офариниш ва истифодаи имконият аст. Аммо, агар умумият кунем, ба чунин хулоса омадан мумкин аст, ки

- корфармоён аз маҳорати хатмкунандагони мо қаноатманданд, ки дар бораи андешаи хатмкунандагон гуфта намешавад;
- ба инҳирофҳо, гарчанде ки дар ҳарду ҳолат ночиз бошад ҳам, бояд ба онҳо ҷавоб додан ва ислоҳ кардан лозим аст;
- агар дар ҷавобҳои хатмкунандагон инҳироф бештар ошкор шуда бошад, ин маънои онро дорад, ки онҳо мехоҳанд дониши навро бештар гиранд. Ин маънои онро дорад, ки онҳо барои ин потенсиал доранд ва онҳо ба тағйироти нав омодаанд.

4.2 Андозаи "Захираҳо"

Параметри навбатӣ, ки мо баррасӣ кардем, захираҳо мебошанд. (Худшиносӣ / худсамаранокӣ, Ҳавасмандӣ ва устуворӣ, сафарбар кардани захираҳо, саводнокии молиявӣ ва иқтисодӣ, сафарбар кардани дигарон)

Ҷадвали5:Андозаи"Захираҳо"

		Employer						Alumni					
			Importance		Graduate		I ± GL		Importance		Graduate		I ± GL
		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Reflecting on your needs, aspirations and wants in the short, r	24	3,8	0,6	3,1	0,9	-0,7	30	4,3	1,0	3,3	0,9	-1,0
	Identifying and assess one's own individual and group strengt	24	3,8	0,9	3,1	1,1	-0,7	30	4,4	0,9	3,2	1,1	-1,2
	Believing in one's own ability to influence the course of event	24	3,8	0,8	3,2	1,1	-0,6	30	4,4	0,6	3,3	1,3	-1,1
	Being determined to turn ideas into action and satisfy one's o	24	3,9	0,7	3,3	1,0	-0,6	30	4,5	0,7	3,3	1,3	-1,2
	Being prepared to be patient and keep trying to achieve long-t	24	4,0	0,8	3,4	1,0	-0,6	30	4,5	0,7	3,3	1,2	-1,2
	Being resilient under pressure, adversity, and temporary failur	24	4,1	0,8	3,3	1,0	-0,8	30	4,3	0,8	3,3	1,2	-1,0
	Getting and managing the material, non-material and digital r	24	4,1	0,9	3,3	1,0	-0,8	30	4,4	0,8	3,1	1,1	-1,3
	Making the most of limited resources.	24	4,3	0,8	3,3	1,0	-1,0	30	4,4	0,8	3,3	1,3	-1,1
	Getting and managing the competences needed at any stage,	24	4,1	0,8	3,3	1,0	-0,8	30	4,3	0,8	3,2	1,1	-1,1
	Estimating the cost of turning an idea into a value-creating ac	24	4,1	0,8	3,2	0,9	-0,9	30	4,4	0,9	3,2	1,2	-1,2
	Planning, putting in place and evaluating financial decisions o	24	4,1	0,8	3,1	0,9	-1,0	30	4,2	0,8	3,0	1,2	-1,2
	Managing financing to make sure my value-creating activity ca	24	4,0	0,9	3,0	0,8	-1,0	30	4,3	0,9	3,1	1,2	-1,2
	Inspiring and enthusing relevant stakeholders.	24	4,0	0,8	3,2	0,8	-0,8	30	4,4	0,9	3,1	1,1	-1,3
	Getting the support needed to achieve valuable outcomes.	24	4,1	0,7	3,2	0,8	-0,9	30	4,5	0,8	3,0	1,3	-1,5
	Demonstrating effective communication, persuasion and negotiation.	24	4,3	0,7	3,3	1,0	-1,0	30	4,5	0,7	3,2	1,2	-1,3
	Demonstrating effective leadership.	24	4,6	0,6	3,5	0,9	-1,1	30	4,6	0,7	3,2	1,2	-1,4

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Ҷадвали 2 ба чунин маҳорати худташкилкунӣ ва қабули қарори мустақил дар масъалаҳои мушаххас бахшида шудааст.Сараввал аз таҳлили натиҷаҳои корфармоён оғоз кунем. Дар муқоиса бо

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

ҷадвали аввал, дар ин ҷо мо инҳирофҳоро бештар мебинем. Бояд қайд кард, ки инҳирофи хурд (0,8) чунин малакаҳоро ба мисли идоракунии молиявӣ, дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии ҷонибҳои манфиатдор, гирифтани дастгирии зарурӣ барои ноил шудан ба натиҷаҳо ба даст овард. Ин малакаҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки хатмкунандагони мо оид ба баҳисобгирии муҳосибӣ ва ҳисоботдиҳии натиҷаҳои молиявӣ дониши хуб доранд, ки барои хатмкунандагон як маҳорати хеле муҳим аст. Илова бар ин, хатмкунандагон метавонанд дар лаҳзаҳои зарурӣ дастгирӣ кунанд, ки ин метавонад ба натиҷаҳои фаъолияти онҳо ва дар маҷмӯъ ба фаъолияти ширкат таъсир расонад. Корфармоён хатмкунандагонро ҳамчун як узви даста қадр карданд ва онҳо метавонанд дар ҳар лаҳза ба даста кӯмак расонанд. Дар ҷои дуюм малакаҳо ба монанди арзёбии эҳтиёҷоти худ, банақшагирӣ, амалӣ ва баҳодиҳии қарорҳои молиявӣ ба таври мувофиқ ва нишон додани идоракунии самаранок (инҳироф 0,9) мебошанд. Ин ҷавобҳо ба мо чӣ медиҳанд?

- нахуст, хатмкунандагон имкон доранд, ки дар асоси қобилият, хоҳиш ва хоҳиши худ ба тавонмандии худ баҳо диҳанд;
- дуюм, онҳо медонанд, ки чӣ гуна идеяро ба воқеият табдил диҳанд, ки барои хатмкунандагон як маҳорати хеле зарурист;
- саввум, хатмкунандагон дар асоси иқтидори худ малакаҳои зарурии идоракунии молиявӣ, банақшагирӣ, татбиқро доранд ва метавонанд баҳо диҳанд, ки то чӣ андоза самаранокии сармоягузорӣ;

Аммо посухи худи хатмкунандагон аз посухи корфармоён фарқ мекунад. Онхо нисбат ба худ серталабанд. Барои малакаҳое, ки дар ҷадвали 2 инъикос ёфтаанд, хеле муҳиманд, аммо онҳо аз дониши дар донишгоҳ гирифтаашон чандон қаноатманд нестанд. Тибқи ҷадвали 2, хатмкунандагон инҳироф бештар доранд. Онҳо аҳамияти ин нишондиҳандаҳоро аз 4,2 то 4,6 арзёбӣ карданд, аммо ҳеҷ кадоме аз малакаҳо ба ин нишондодҳо наздик набуданд. Масалан, чунин маҳорат, ба монанди нишон додани роҳбарии муассир дар байни хатмкунандагон муҳимтарин маҳсуб мешавад, аммо мо дар ин нишондод бузургтарин инҳирофро мебинем. Ин маънои онро дорад, ки хатмкунандагон мутмаин нестанд, ки малакаҳои роҳбарии кофӣ доранд. Ғайр аз ин, дар маҳорати ба монанди

- эътиқод ба қобилияти худ, сарфи назар аз номуайянӣ, монеаҳо ва шикастҳои муваққатӣ, таъсир расонидан ба ҷараёни ҳодисаҳо;
- азми ба амал овардани ғояҳо ва қонеъ гардонидани ниёзҳои худ барои ноил шудан

мо тафовути калонтаринро байни то чӣ андоза муҳим будани онҳо барои хатмкунандагон ва то чӣ андоза доштани чунин малакаҳо мебинем.

Ҳамин тариқ, аз ҳамаи гуфтаҳои боло бармеояд, ки дар категорияи «Захираҳо» хатмкунандагони донишгоҳҳо ба меъёрҳои эълоншудаи корфармоён пурра ҷавобгӯ нестанд.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

4.3 Андозаи "Амалҳо"

Оянда андозаи "Амалҳо" аст. Натиҷаи ин параметр дар ҷадвали 6 нишон дода шудааст.

Ҷадвали6.Андозаи«Амалҳо»

		Employer						Alumni					
			Importanc		Graduate		I ± GL		Importance		Graduate		I ± GL
		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Initiating processes that create value	24	4,0	0,7	3,4	1,0	-0,6	30	4,5	0,6	3,3	1,0	-1,2
	Taking up challenges	24	4,2	0,7	3,2	0,9	-1,0	30	4,3	0,8	3,2	1,0	-1,1
	Acting and working independently to achieve goals, stick to intentions and carry out planned tasks	24	3,9	0,7	3,2	0,8	-0,7	30	4,5	0,7	3,3	1,1	-1,2
	Setting long-, medium- and short-term goals	24	4,0	0,8	3,1	0,7	-0,9	30	4,5	0,6	3,2	1,2	-1,3
	Defining priorities and action plans	24	4,2	0,7	3,2	0,9	-1,0	30	4,6	0,7	3,2	1,2	-1,4
	Adapting to unforeseen changes	24	4,1	0,8	3,1	0,9	-1,0	30	4,5	0,7	3,2	1,3	-1,2
	Making decisions when the result of that decision is uncertain, when the information available is partial or a	24	3,8	0,9	3,1	1,0	-0,7	30	4,4	0,9	3,3	1,1	-1,1
	Testing ideas and prototypes from the early stages to reduce risks of failing	24	4,0	0,8	3,2	0,8	-0,8	30	4,3	0,8	3,2	1,1	-1,2
	Handling fast-moving situations promptly and flexibly.	24	4,1	0,8	3,2	0,9	-0,9	30	4,4	0,8	3,2	1,0	-1,2
	Working together and cooperate with others to develop ideas and turn them into action	24	4,3	0,8	3,3	0,9	-1,0	30	4,4	0,8	3,2	1,1	-1,2
	Networking with others to organise skills and expertise needed for goal attainment	24	4,2	0,9	3,4	0,8	-0,8	30	4,6	0,7	3,2	1,1	-1,4
	Solving conflicts and facing up to competition positively when necessary	24	4,2	0,8	3,3	1,0	-0,9	30	4,4	0,8	3,0	1,1	-1,4
	Using any initiative for value creation as a learning opportunity	24	4,0	0,9	3,4	0,9	-0,6	30	4,5	0,8	3,5	1,2	-1,0
	Learning with others, including peers and mentors	24	4,3	0,7	3,5	0,9	-0,8	30	4,4	0,8	3,3	1,3	-1,1
	Reflecting and learning from both success and failure (your own and other people's)	24	4,1	0,8	3,5	1,0	-0,6	30	4,5	0,7	3,1	1,1	-1,4

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Ҷадвали 3 нишон медиҳад, ки то чӣ андоза хатмкунандагон дар шароити номуайянӣ барои қабули қарорҳо омодаанд. Илова бар ин, то чӣ андоза онҳо барои ҳалли низоъ омодаанд дар ҷадвал иникос карда шудааст. Аввалан,мехостем баъзе фарқиятҳои байни малакаҳои муҳим барои корфармоён ва малакаҳои аз ҷониби хатмкунандагон ба даст овардашударо қайд намоям. Бузургтарин инҳирофҳо дар чунин малакаҳо ба монанди қабули мушкилот, муқаррар кардани афзалиятҳо ва нақшаҳои амал (4.2 / 3.2), мутобиқшавӣ ба ҳолатҳои фавқулодда (4.1 / 3.1) ва ҳалли мусбати муноқишаҳо (4.2 / 3.3) пайдо шуданд. Бо вуҷуди ин, барои дигар малакаҳо, фарқият он қадар калон нест.

Ҳамин тариқ, метавон гуфт, ки наздикии маҳорати хатмкунандагон ба малакаҳои барои корфармоён муҳим ночиз аст. Аммо нишондодҳое низ ҳастанд, ки ба талаботи корфармоён наздиктаранд. Ба инҳо дохил мешаванд: ташаббус ва истифодаи ҳама гуна ташаббус (4.0./3.4.), Омӯзиш аз хатоҳои худамон ва дигарон (4.1./3.5.).

Ҷавобҳои хатмкунандагон то андозае гуногун буда, бо тахминҳои корфармоён ихтилоф доранд. Хатмкунандагон пеш аз ҳама нишондиҳандаҳоро ба монанди муқаррар кардани

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

афзалиятҳо ва нақшаҳои амал ва ҳамкорӣ бо одамони дигар барои тавлиди малакаҳо муҳим мешуморанд (4,6). Илова бар ин, он муҳим ҳисобида мешавад

- ташаббус, мустақилияти қабули қарор;
- муайян кардани ҳадафҳои пеш аз мӯҳлат ва кӯтоҳмуддат;
- аз хатогиҳои худ ва дигарон омӯхтан (4.5.).

Акнун онҳоро бо маҳорати ҳосилкардаи хатмкунандагон муқоиса мекунем. Вобаста ба ду нишондиҳандаи асосие, ки барои онхо хеле мухим аст (4.6), мутаассифона, хатмкунандагон аз ин таъсил қаноатманд нестанд ва дар ин нишондиҳандаҳо тағйироти бештарро ба даст овардаанд. Инчунин аз рӯи аҳамият дар ҷои дуюм нишондиҳандаҳое буданд, ки баҳои 4,5 гирифтаанд. Аммо дар бораи ин нишондодҳо андешаҳои хатмкунандагон низ гуногунанд. Ин аз он гувоҳӣ медихад, ки корфармоён дар рафти кор маҳз ба ҳамин маҳорат бештар диққат медоданд.

Ва ҳамин тавр, агар посухҳои корфармоён ва хатмкунандагонро муқоиса кунем, ба чунин хулоса омадан мумкин аст:

1. Хатмкунандагон нисбат ба корфармоён нисбат ба худ серталабтаранд.
2. Ҳам барои корфармоён ва ҳам барои хатмкунандагон дар ин бахш нишондиҳандаҳо, аз қабили муайян кардани афзалиятҳо ва нақшаҳои амал ва ҳамкорӣ бо дигарон барои тавлиди малака муҳиманд. Ин як тасодуф аст.
3. Аз ҷиҳати аҳамият, тафовути бештари байни корфармоён ва хатмкунандагон дар чунин нишондод аст, ки қабули қарор шӯҳратпараст буда, дар шароити номуайянӣ ва таваккал сурат мегирад.

4.4 Андозаи "Маҳоратҳои рақамӣ"

Яке аз параметрҳои муҳими муайян кардани тафаккури соҳибкорӣ ин “Маҳоратҳои рақамӣ” мебошад. Дар доираи ин параметр мо чунин нишондиҳандаҳоро ба мисли арзёбии ғояҳо, маркетинги рақамӣ, инноватсияи рақамӣ, ниёзҳои муштариён, идоракунии ҳамкорӣ баррасӣ кардем.

Чадвали 7. Андозаи “Махоратхои раќами "

		Employer						Alumni					
			Importanc		Graduate		I ±		Importanc		Graduate		I ±
		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Using data and information from digital environments to assess the potential of ideas	24	4,0	0,7	3,3	1,0	-0,7	30	4,2	0,9	3,2	1,4	-1,0
	Deploying digital media, apps or web-based tools for marketing	24	4,2	0,9	3,3	1,0	-1,0	30	4,2	0,9	3,2	1,3	-1,0
	Using knowledge on automation and artificial intelligence for improving products, processes and	24	4,1	0,9	3,2	1,0	-0,9	30	4,1	0,9	3,1	1,5	-1,0
	Understanding and using information from the web and other digital sources to identify custome	24	4,3	0,9	3,3	1,0	-1,0	30	4,2	1,0	3,2	1,4	-1,0
	Using software apps and digital tools for managing collaboration with teams and partners	24	4,3	0,8	3,3	1,0	-1,0	30	4,4	0,8	3,3	1,3	-1,1

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Дар ҷаҳони муосир на танҳо ширкатҳои IT ҷузъи иқтисоди рақамӣ мебошанд. Технологияҳои инноватсионӣ дар ташкилотҳои соҳаҳои гуногун ҷорӣ ва татбиқ карда мешаванд. Ва истифодаи самараноки абзорҳои рақамӣ дар амалиёти тиҷоратӣ ва равандҳои табдилдиҳии рақамӣ бе такмил додани малакаҳои рақамии кормандон ғайриимкон аст.

Ҷадвали 4 ба малакаҳои рақамии хатмкунандагон бахшида шудааст. Бояд қайд кард, ки малакаҳои рақамӣ барои донишҷӯён нақши муҳим доранд, махсусан дар замони ҳозира, ки бе рақамизатсия самаранок кор кардан ғайриимкон аст.

Тибқи ҷадвали 4, боз ҳам мувофиқати дақиқи донишҳои гирифтаи хатмкунандагон ва талаботи корфармоён вуҷуд надорад. Бо вуҷуди ин, баъзе ихтилофҳо вуҷуд доранд. Маҳорати пасттарин ин истифодаи дониш дар бораи автоматизатсия ва зеҳни сунъӣ барои беҳтар кардани маҳсулот, равандҳо ва хидматҳо буд. Муҳимтарин маҳорати корфармоён ин буд, ки хатмкунандагон бояд иттилооти гирифтаашон ва сатҳи истифодаи барномаҳои нармафзор ва абзорҳои рақамиро дарк кунанд ва истифода баранд. Аммо бо вуҷуди ин, хатмкунандагон маҳз дар ин малакаҳо натиҷаи паст нишон доданд.

Тибқи назарсанҷии хатмкунандагон, муҳимтарин маҳорати онҳо истифодаи барномаҳои нармафзор ва абзорҳои рақамӣ мебошад. Аз ин ҷадвали 4 маълум мешавад, ки худи хатмкунандагон аз дониши худ оид ба ин нишондиханда каноатманд нестанд.

Ҳангоми муқоисаи малакаҳои муҳими корфармо бо хатмкунандагон, нишондиҳандаи муҳимтарин барои ҳарду истифодаи барномаҳои нармафзор ва абзорҳои рақамӣ мебошад. Ҳам барои корфармо ва ҳам барои хатмкунанда, ин нишондиҳанда аз ҳама инҳирофро дорад.

Аз гуфтаҳои боло чунин бармеояд, ки хатмкунандагони Донишгоҳи давлатии Хоруғ малакаҳои рақамии нокифоя доранд. Ба фикри мо, ин якчанд сабаб дорад:

1. Мусоҳибони пурсишшуда хатмкунандагони солҳои гуногуни хатми мактаб буданд. Ва баъдан Донишгоҳи давлатии Хоруғ барои синфхонаҳои компютерӣ таҷҳизоти кофӣ надошт.
2. Дар соҳаи малакаҳои рақамӣ донишгоҳ кадрҳои баландихтисос надошт.
3. Ҷойгиршавии донишгоҳ имкон намедод, ки хатмкунандагон таҳсил кунанд ва малакаи рақамии худро ба қадри зарурӣ такмил диҳанд.

4.5 Андоза " Малакаҳои молиявӣ "

Яке аз аҳамияти хурд барои маҳорати соҳибкорӣ ин андозаи “Маҳоратҳои молиявӣ” мебошад.

Барои муайян кардани параметри "Маҳоратҳои молиявӣ" мо диққати худро ба чунин

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

нишондиҳандаҳо, ба монанди фаҳмидани натиҷаҳои молиявӣ, хулосабарорӣ, идоракунии пули нақд, муайян кардани ниёзҳои молиявӣ, ҳисоб кардани хароҷот равона кардем.

Чадвали 8. Андозаи «Маҳорати молиявӣ»

		Employer						Alumni					
1			Importance		Graduate level		I ± GL		Importance		Graduate level		I ± GL
2		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
3	Items												
4	Knowing how to read and analyse a balance sheet	24	4,2	0,9	2,8	1,2	-1,4	30	3,6	1,6	3,4	0,9	-0,2
5	Drawing conclusions and deriving potential courses of action from balance sheets.	24	4,2	0,7	2,9	1,2	-1,3	30	3,6	1,5	3,3	1,0	-0,3
6	Managing cash flow.	24	4,3	0,8	2,7	1,3	-1,6	30	3,7	1,6	3,4	1,0	-0,3
7	Identifying and meeting the organization's financial needs in the short and long term	24	4,2	0,9	2,6	1,3	-1,6	30	3,7	1,6	3,5	1,0	-0,2
8	Calculating costs, cost prices, and margins.	24	4,3	1,0	2,8	1,3	-1,5	30	3,6	1,6	3,5	1,0	-0,1

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Малакаҳои молиявӣ ҳамкорӣ бо бонкҳо ва ташкилотҳои қарзӣ, истифодаи воситаҳои самараноки пулӣ ва арзёбии оқилонаи вазъи иқтисодии ширкатро дар бар мегиранд.

Бояд гуфт, ки барои ҷори намудани фаъолияти сохибкори таҳлили захираҳои молиявӣ , аз қабили таҳлили тавозун,ҳисоботдиҳӣ, идоракунии гардиши пули нақд ва ҳисобкунии хароҷот ва маржа аҳамияти кам надорад. Нишондиҳандаҳои муҳимтарин барои корфармоён чунинҳоянд:

- идоракунии гардиши пули нақд;
- ҳисобкунии хароҷот ва маржа.

Малакаи молиявии хатмкунандагони Донишгоҳи давлатии Хоруғ корфармоёнро қонеъ намекунад, ва инҳирофҳо зиёданд. Ҳамин тариқ, идоракунии гардиши пули нақд 4.3 / 2.7, ҳисобкунии хароҷот, арзиш ва маржа 4.3. / 2.8, муайян кардан ва қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти молиявии ташкилот ба арзиши 4.2. / 2.6. баробар мебошанд. Акнун ин нишондодхоро бо чавобҳои хатмкунандагон мукоиса мекунем. Дар муқоиса бо корфармоён, малакаҳои молиявӣ барои онҳо дар муқоиса бо дигар нишондиҳандаҳое, ки мо дар боло баррасӣ кардем, чандон муҳим нест. Ва натиҷа аз посухҳои корфармоён ба куллӣ фарқ мекунад. Инро аз чадвал дидан мумкин аст. Масалан, агар аҳамияти ин нишондиҳандаҳо барои корфармоён аз 4,3 бошад, пас барои хатмкунандагон он 3,7 аст. Сабаб дар он аст, ки аксарияти пурсидашудагони мо ихтисоси менеҷментро хатм кардаанд. Ва тибқи нақшаи таълимӣ, курсҳои зиёде ба молия, баҳисобгирӣ ва идоракунии гардиши пули нақд

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

бахшида шудаанд.Натиҷаҳои пурсиш оид ба масъалаи малакаҳои молиявӣ аз ҷониби хатмкунандагон хеле хуб баҳо дода шудаанд. Қариб дар ҳама нишондиҳандаҳо, инҳирофҳо чандон калон нестанд. Инро бо он низ шарҳ додан мумкин аст, ки феълан кори онҳо ба молия алоқа надорад ва ё дар соҳаи иҷтимой машғуланд.

4.5 Андозаи "Маркетинг".

Маркетинг мавқеи корхонаро дар бозор нисбат ба рақибон, афзалиятҳои рақобатии он, инчунин интихоби сегментҳои ояндадори бозорро аз ҷониби корхонае, ки ба нақша гирифтааст, муайян мекунад. Маркетинг як системаи эътиқод ё ҷаҳонбинии мушаххасест, ки бо ба даст овардани фоида тавассути қонеъ кардани ниёзҳои одамон алоқаманд аст. Фаъолияти маркетингӣ таҳияи консепсияи маркетинг, инчунин нархгузорӣ, таблиғи маҳсулот ва фурӯшро дар бар мегирад. Дар доираи ченаки «Маркетинг» мо чунин нишондиҳандаҳоро ба мисли эҷоди далели фурӯш, гуфтушунид, фурӯш, эҷоди садоқати муштариён, идоракунии симои ширкат, эҷоди муносибатҳо баррасӣ кардем.

Чадвали9.Андозагирии«Маркетинг»

		Employer						Alumni					
			Importance		Graduate		I ± GL		Importanc		Graduate		I ± GL
		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Deploying sales arguments with a view to persuading clients to buy.	24	3,8	0,9	3,4	0,7	-0,4	30	4,1	1,1	3,2	1,0	-0,9
	Negotiating while using specific techniques	24	3,9	0,8	3,1	0,7	-0,8	30	4,0	1,0	3,2	1,0	-0,8
	Developing commercial strategies and means whereby to attract new clients	24	4,0	1,0	3,3	0,9	-0,7	30	4,4	0,9	3,3	1,2	-1,1
	Using specific techniques to encourage client loyalty.	24	3,7	0,9	3,4	0,8	-0,3	30	4,0	1,0	3,2	1,1	-0,8
	Creating a positive image of the firm, promoting an ethical image of the firm.	24	4,3	0,7	3,3	0,8	-1,0	30	4,4	0,9	3,4	1,1	-1,0
	Building relationships of trust with clients and partners.	24	4,4	0,7	3,5	0,8	-0,9	30	4,4	0,9	3,4	1,0	-1,0

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Маркетинг мавқеи корхонаро дар бозор нисбат ба рақибон, афзалиятҳои рақобатии он, инчунин интихоби сегментҳои ояндадори бозорро, ки ба нақша гирифтааст, муайян мекунад. Маркетинг як системаи эътиқод ё ҷаҳонбинии мушаххасест, ки бо ба даст овардани фоида тавассути қонеъ кардани ниёзҳои одамон алоқаманд аст. Фаъолияти маркетингӣ таҳияи консепсияи маркетинг, инчунин нархгузорӣ, пешбурди маҳсулот дар бозор ва фурӯши онро дар бар мегирад.

Ҷадвали 6 саволҳои марбут ба маркетинг ва стратегияи маркетингро дар бар мегирад. Муҳимтарин малакаҳои маркетингӣ барои корфармоён эҷоди эътимод ба муштариён (4.4), эҷоди симои мусбӣ (4.3.) ва таҳияи стратегияҳо ва роҳҳои ҷалби муштариён мебошанд. Тибқи таҳқиқот, сатҳи дониши

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

корфармоён дар байни хатмкунандагон ба таври зайл ташаккул ёфтааст (маҳоратҳо бо боло рафтан нишон дода мешаванд):

- бо истифода аз усулҳои муайян барои ҳавасмандгардонии садоқати муштариён (инҳироф 0,3);
-бо истифода аз далелҳои фурӯш барои бовар кунондан ба харидорон ба харид кардан (инҳироф 0,4);
- таҳияи стратегияҳои тиҷоратӣ ва роҳҳои ҷалби муштариён (инҳироф 0,7);
- гуфтушунид бо истифода аз усулҳои муайян (инҳироф 0,8);
- эҷоди муносибатҳои боэътимод бо мизоҷон ва шарикон (инҳироф 0,9);
- эҷоди симои мусбати ширкат, пешбурди симои мусбати ширкат (инҳироф 1.0);

Барои хатмкунандагон малакаҳои зерин муҳимтарин мебошанд:

- таҳияи стратегияҳои тиҷоратӣ ва роҳҳои ҷалби муштариён;
- эҷоди симои мусбати ширкат, пешбурди имиҷи мусбати ширкат;
- эҷоди муносибатҳои боэътимод бо мизоҷон ва шарикон, ки онҳо ба онҳо 4,4 балл додаанд.

Тибқи ҷадвали 6, хатмкунандагон сатҳи пасттарини дониши ин малакаҳоро доро мебошанд.

4.6 Андозаи "Идоракунии инноватсия"

Менеҷменти инноватсионӣ системаи идоракунии инноватсияҳо, раванди инноватсионӣ ва муносибатҳои иқтисодие мебошад, ки дар рафти ин идоракунӣ ба вуҷуд меоянд. Идоракунии инноватсионӣ ба нуктаҳои зерини бунёди асос меёбад: ҷустуҷуи мақсадноки идеяе, ки асоси ин навоварӣ хизмат мекунад; ташкили раванди инноватсионӣ барои эҷоди ин навоварӣ; ин ичрои комплекси ташкилию техникии корхоро барои ба навоварӣ табдил додани идея дарбар мегирад; раванди пешбарӣ ва татбиқи навоварӣ дар бозор, ки муносибати эҷодӣ ва амали фаъоли фурӯшандагонро талаб мекунад.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Ҷадвали10.Андозаи«Идоракунии инноватсия»

		Employer						Alumni					
			Importance		Graduate		I ± GL		Importance		Graduate		I ± GL
		N	Mean	SD	Mean	SD		N	Mean	SD	Mean	SD	
	Items												
	Developing innovation strategies.	24	4,0	0,8	3,0	0,8	-1,0	30	4,4	1,1	3,0	1,2	-1,4
	Analysing the market potentials of ideas and concepts for new products, processes and services.	24	4,1	0,6	3,2	0,9	-0,9	30	4,4	0,9	3,1	1,1	-1,3
	Planning, implementing and controlling innovation processes with project management methods.	24	4,0	0,8	3,2	0,9	-0,8	30	4,5	1,0	3,1	1,4	-1,4
	Selecting and applying methods for exchange of ideas and knowledge in the innovation process.	24	4,0	0,7	3,3	0,8	-0,7	30	4,5	0,7	3,0	1,2	-1,5
	Managing collaboration between customers, suppliers and development partners in the innovation process.	24	4,0	0,9	3,3	0,9	-0,7	30	4,2	1,2	3,1	1,2	-1,1

Манбаъ: Тадқиқоти шахсии худ

Ҷадвали зерин (7) малакаҳои марбут ба идоракунии инноватсияро дар бар мегирад. Менеҷменти инноватсионӣ системаи идоракунии инноватсия, раванди инноватсионӣ ва муносибатҳои иқтисодие мебошад, ки дар ҷараёни ин идоракунӣ ба вуҷуд меоянд. Идоракунии инноватсиони ба нуктахои зерини бунёди асос меёбад: чустучӯи мақсадноки идеяе, ки асоси ин навоварӣ хизмат мекунад; ташкили раванди инноватсионӣ барои эҷоди ин навоварӣ; ин иҷрои комплекси ташкилию техникии корхоро барои ба навоварӣ табдил додани идея дар назар дорад; процесси пешбари ва ҷорӣ намудани навоварӣ дар бозор, ки муносибати эчодӣ ва амалиёти фаъолонаи фурушандагонро талаб мекунад. Корфармоён таҳлили иқтидори бозории ғояҳо ва консепсияҳои маҳсулоти навро муҳимтарин маҳорати хатмкунандагон мешуморанд (4.1) ва малакаҳои дигар, аз қабили - таҳияи стратегияҳои инноватсионӣ, - банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ, - татбиқ. усулхои мубодилаи афкор ва дониш - идоракунии хамкории мизочон ва таъминкунандагон 4,0 нишондиханда баҳо дода мешавад.

Боз сад фоиз каноатмандӣ аз дониши хатмкунандагон намерасад. Дар хамаи нишондихандахо кафомонӣ мавчуданд. Бузургтарин инҳирофро дар он дидан мумкин аст, ки дониши хатмкунандагон оид ба таҳияи стратегияҳои инноватсионӣ барои корфармоён чандон қаноатбахш нест. Дар мавриди хатмкунандагони донишгоҳҳо, онҳо аҳамияти малакаҳоро дар холҳои баландтар аз 4,2 то 4,5 арзёбӣ кардаанд. Раванди банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсиони, инчунин идоракунии ҳамкории муштариён ва таъминкунандагон муҳимтарин малакаҳои хатмкунандагон мебошанд, ки онҳоро аз корфармоён фарқ мекунанд. Сатҳи дониши хатмкунандагон аз нигоҳи - истифода бурдани усулҳои мубодилаи дониш, - таҳияи стратегияҳои нав, - банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ бисёр матлуб аст. Корфармоён таҳлили иқтидори бозории ғояҳо ва консепсияҳоро ба назар мегиранд. маҳсулоти нав барои хатмкунандагон маҳорати муҳимтарин бошад (4,1) ва малакаҳои дигар ба монанди

- таҳияи стратегияҳои инноватсионӣ;

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

- банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ;
— истифодаи усулхои мубодилаи афкор ва дониш
- идоракунии ҳамкории муштариён ва таъминкунандагон дар 4,0 нишондиҳанда ҳисоб карда мешавад.

Боз аз дониши хатмкунандагон сад фоиз каноатманд аст. Дар ҳамаи нишондихандаҳо қафомонӣ мавчуданд. Бузургтарин инҳирофро дар он дидан мумкин аст, ки дониши хатмкунандагон дар таҳияи стратегияҳои инноватсионӣ барои корфармоён чандон қаноатбахш нест.

Барои хатмкунандагони донишгоҳҳо онҳо аҳамияти малакаҳоро дар синфҳои болоӣ, аз 4,2 то 4,5 арзёбӣ карданд. Раванди банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ, инчунин идоракунии ҳамкориҳо байни муштариён ва таъминкунандагон, муҳимтарин малакаҳои хатмкунандагон мебошанд, ки онҳоро аз корфармоён фарқ мекунанд. Дараҷаи дониши хатмкунандагон аз чихати

- истифодаи усулҳои мубодилаи дониш;
- таҳияи стратегияҳои нав;
- банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ суст астанд.

5. Норасоиҳо ва номутобиқатии малакаҳои муайяншуда

Натиҷаҳои боби 4-ро ҷамъбаст карда тавсиф карда будем, ки кадом сатҳҳои маҳорат корфармоён ва хатмкунандагон аз аҳамияти малакаҳои мувофиқ ба таври назаррас пасттар арзёбӣ мекунанд?

• Оё намунаҳои муайяне вуҷуд доранд, ки онҳоро муайян кардан мумкин аст, масалан, рейтингҳои якхела/як корфармо ва хатмкунандагон, маҷмӯи муайяни малакаҳо ва ғайра?

• Ҷадвалеро тартиб ва таҳлил карда будем, ки (ба қолаби зер нигаред) бо тамоми малакаҳое, ки корфармоён ва хатмкунандагон ҳамчун норасоии малакаҳо арзёбӣ мекунанд ё хатмкунандагон ҳамчун камбуди маҳорат баҳо медиҳанд.

• Агар имконпазир бошад, фаҳмонед, ки оё ин намунаҳо ба андозаи ширкат ва фаъолияти иқтисодӣ алоқаманданд.

• Агар имконпазир бошад, фаҳмонед, ки оё хатмкунандагон ва хатмкунандагони худкор кор мекунанд/ Ҷадвали 11: Норасоиҳо дар малакаҳое, ки корфармоён ва хатмкунандагон баҳо медиҳанд.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Чадвали 11:Норасоии малакаҳо аз ҷониби корфармоён ва хатмкунандагон баҳо дода шудааст

Андозаҳои асосии салоҳиятҳо	Ҳамчун холигиҳо малакаҳо аз ҷониби корфармо ва хатмкунандагон баҳо дода мешавад	тафовути малакаҳои арзёбӣ аз ҷониби корфармоён	холигии малакаҳои баҳогузорӣ аз ҷониби хатмкунандагон
1. Идеяҳо	Таҳияи роҳҳои беҳтари ҳалли мушкилоти мавҷуда ва нав. Ташаккул додани биниш барои ба амал табдил додани ғояҳо	Мулоҳиза дар бораи то чӣ андоза устувор будани ҳадафҳои дарозмуддати иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва иқтисодӣ. Доварӣ кардан, дорои арзиши иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва иқтисодӣ мебошад. Муайян кардани роҳҳои мувофиқ барои ба даст овардани ғояҳои нав.	Арзёбии оқибатҳои ғояҳое, ки ба ҷомеаи мавриди ҳадаф, бозор, ҷомеа ва муҳити зист арзиш меоранд. Масъулиятро ҳис кардан
2.Сарчашмаҳо	Намоиш додани роҳбарии самаранок. Намоиши муоширати муассир, эътиқод ва гуфтушунид.	Идоракунии маблағгузорӣ, ва боварӣ ҳосил кардан, ки фаъолияти эҷодии ман метавонад дар муддати тӯлонӣ давом кунад.	Гирифтани дастгирии зарурӣ барои ноил шудан ба натиҷаҳои арзишманд. Гирифтан ва идоракунии захираҳои моддӣ, ғайримоддӣ ва рақамӣ, ки барои ба амал табдил додани ғояҳо заруранд.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

3. Амалҳо	Муайян намудани афзалиятҳо ва нақшаҳои амал	Мушкилотҳоро қабул кунед Мутобиқшавӣ ба тағйироти ғайричашмдошт Якҷоя ва ҳамкорӣ бо дигарон барои таҳияи ғояҳо ва ба амал табдил додани онҳо	Шабака бо дигарон барои ташкили малака ва таҷрибаи зарурӣ барои расидан ба ҳадаф Ҳалли муноқишаҳо ва дар ҳолати зарурӣ бо рақобат ба таври мусбӣ рӯ ба рӯ шудан Мулоҳиза ва омӯхтан аз муваффақият ва нокомӣ (худи худ ва дигарон)

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

4. Малакаҳои рақамӣ	Ҷойгир кардани васоити рақамӣ, барномаҳо ё абзорҳои интернетӣ барои маркетинг. Фаҳмидан ва истифодаи иттилоот аз веб ва дигар манбаъҳои рақамӣ барои муайян кардани ниёзҳои муштариён. Истифодаи барномаҳои нармафзор ва абзорҳои рақамӣ барои идоракунӣ ҳамкорӣ бо гурӯҳҳо ва шарикон		Истифодаи маълумот ва иттилоот аз муҳити рақамӣ барои арзёбии иқтидори ғояҳо

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

5. Малакаҳои молиявӣ		Идоракунии гардиши пули нақд. Муайян ва қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти молиявии ташкилот дар муддати кӯтоҳ ва дарозмуддат Ҳисоб кардани харочот, нархҳо ва маржа. Донистани хондан ва таҳлили тавозун	
6. Маркетинг	Музокирот ҳангоми истифодаи усулҳои мушаххас Эҷоди симои мусбати ширкат, пешбурди симои ахлоқии ширкат.	Эҷоди муносибатҳои эътимод бо мизоҷон ва шарикон. Таҳияи стратегияҳо ва воситаҳои тиҷоратӣ барои ҷалби мизоҷони нав	Ҷойгир кардани далелҳои фурӯш бо мақсади мутақоид кардани мизоҷон ба харид. Истифодаи усулҳои мушаххас барои ҳавасманд кардани садоқати муштариён.
7. Идоракунии инноватсия		Таҳияи стратегияҳои инноватсионӣ. Таҳлили потенсиали бозории ғояҳо ва консепсияҳо барои маҳсулот, равандҳо ва хидматҳои нав.	Банақшагирӣ, татбиқ ва назорати равандҳои инноватсионӣ бо усулҳои идоракунии лоиҳа. Интихоб ва татбиқи усулҳои табодули ғояҳо ва донишҳо дар раванди инноватсия.

Бояд гуфт, ки 46 фоизи тамомкунандагони пурсишшуда соҳиби бизеси худи мебошанд.

6. Хулоса: Қадамҳои рушди минбаъдаи таълими соҳибкорӣ дар донишгоҳ

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

Таҳлили натичаҳои пурсиши корфармоён ва хатмкунандагон нишон дод, ки хатмкунандагони донишкадаи мо дар бораи малакахои зарури дониши дуруст намегиранд. Ва аз ин ру, ба фикри мо, камбудии асосӣ, пеш аз хама, дар камбудиҳои барномаи таълимӣ, дуюум, дар бесамар будани гузарондани таҷрибаи истехсолӣ мебошад.

Ва барои пур кардани ин холигоҳҳо мо пешниҳод менамоем:

1. Ихтисосҳои «Соҳибкорӣ», «Бизнес» кушодан лозим аст. Тибқи Қонунгузории Ҷумхурии Точикистон «Дар бораи маориф» дар ҳолати зарурӣ мактабхои олӣ ҳуқуқ доранд, ки ихтисосхои нав кушоянд. Аввалан, донишгоҳ барои кушодани ихтисоси нав ариза пешниҳод мекунад, ба шарте ки ин ихтисос ба таснифи ихтисосҳои тасдиқнамудаи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шавад. Минбаъд ӯ нақшаи таълимиро таҳия мекунад, ки онро низ Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҳористон тасдиқ мекунад ва баъд аз он эълони қабули донишҷӯён дода мешавад.
2. Якҷоя бо корфармоён нақшаи стратегии гузаронидани таҷрибаҳои саноатӣ таҳия карда шавад. Чунон ки маълум аст, донишҳои назариявие, ки донишҷуён дар синф гирифтаанд, баъд бо машгулиятҳои амалӣ мустаҳкам карда мешавад. Мувофики хуҷҷатҳои нормативӣ донишҷуён ба корхонаю муассисаҳо барои таҷрибаомузии истехсолӣ аз руи ихтисосашон (масалан, менеҷмент, маркетинг, баҳисобгирӣ ва аудит ва ғайра) фиристода мешаванд. Аз тарафи факултет роҳбари таҷрибаомузӣ аз донишгоҳ муайян карда мешавад, ки вай барномаҳои гузаронидани таҷрибаҳои истеҳсолиро тартиб медихад. Аммо дар рафти таҷрибаи истехсолӣ аз тарафи роҳбарони корхона вазифаҳои худро иҷро намекунанд. Сабаби асосӣ дар он аст, ки ба ширкатҳо барои ин хизмат маош намегиранд. Аз ин рӯ, моро даъват мекунанд, ки ҳангоми таҳияи нақшаи стратегӣ ҳамаи ин камбудиҳоро ба назар гирем.
3. Дар сатҳи факултет назорати сифати дарсҳо ва таълими амалӣ зарур аст. Дар донишгоҳ як маркази назорати сифати таълим вуҷуд дорад, аммо онҳо ҳеҷ гуна назорат намекунанд. Дар ин росто ман пешниҳод мекунам, ки фаъолияти ин марказ баррасӣ шавад. Аввалан, барои муайян кардани мушкилот дар раванди таълим дар байни донишҷӯён пурсиш гузаронидан зарур аст. Дуюм, бо муаллимон сӯҳбат кардан зарур аст. Сеюм, дар асоси проблемаҳои ошкоршуда нақшаи бартараф намудани онҳо тартиб дода шавад.
4. Барои роҳбарияти ҳам донишгох ва ҳам факултет курсҳои такмили ихтисоси менеҷмент ташкил кардан зарур аст. Чаро менеҷмент? зеро кабули ин ё он карор дар процесси таълим ҳалкунанда шуда метавонад. Масалан, барои кушодани ихтисоси нав аввал бояд дар бораи бозори меҳнат тадқиқот гузаронед ва баъд қарор қабул кунед. Қарори шитобкорона дар ниҳоят ба он оварда мерасонад, ки хатмкунандагон дар бозори меҳнат ҷои кор пайдо карда наметавонанд ва ихтисоси онҳо ба талабот ҷавобгу нест.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union
TRIGGER: 617309-EPP-1-2020-1-SK-EPPKA2-CBHE-JP

5. Ба барномаи таълимии фанҳои факултативӣ чунин курсҳо дохил карда шаванд: соҳибкорӣ, банақшагирии бизнес, тиҷорати байналмилалӣ, тиҷорати электронӣ, маркетинги байналмилалӣ, иқтисоди ҷаҳонӣ, бозори меҳнат, роҳбарӣ, тадқиқоти маркетингӣ, барномасозии компютерӣ.